

УДК 338

СТАН ЗОВНІШНЬОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ УКРАЇНИ ТА ШЛЯХИ ЇЇ ВИРІШЕННЯ

Капанова Л.Г. к.е.н., доцент, доцент кафедри економічної теорії, ДВНЗ «Приазовський державний технічний університет», м. Маріуполь.

Капанова Л. Г. Стан зовнішньої заборгованості України та шляхи її вирішення.

В статті досліджено стан державного боргу в Україні, виявлено сучасні тенденції його формування. Визначено, що державний борг – сума заборгованості держави перед своїми кредиторами, основну частину якого складає майже завжди зовнішній борг. Наведено динаміка відношення державного та гарантованого боргу до ВВП та рівень критичного значення. Наведено список країн за рівнем державного боргу до ВВП кожної окремо взятої країни. Приведено динаміку валового зовнішній борг України 2003 – 2011 рр. Розраховано динаміку приросту зовнішнього боргу України за 2003 – 2011 (на початок року, млрд. дол. США). Зазначено, що Україна не ефективно використовується потенціал боргових фінансів. Основна частина залучених за допомогою позик коштів витрачається на фінансування поточних видатків бюджету. Для фінансування проєктів розвитку використовуються лише кошти від міжнародних фінансових організацій та іноземних банків. Визначено, що зовнішній борг деяких провідних країн світу значно перевищує ВВП цих країн. При цьому, вони ще виступають і провідними кредиторами у світі. Зазначено, що хоча рівень державного зовнішнього боргу України є значним, але його обсяг є нижчим за граничний рівень, тобто нижче 60 % від ВВП.

Капанова L. State of the external debt of Ukraine and its solutions.

In the article the state of public debt in Ukraine is studied and identified current trends of its formation. It is determined that the public debt - the amount owed by the state to its creditors, the bulk of which is almost always external debt. It is given the dynamics of the relationship of public to guaranteed debt to GDP and its critical values. The list of countries in terms of public debt to GDP of each country is shown. The dynamics of the gross external debt of Ukraine for 2003 - 2011 is given. Dynamics of growth of external debt of Ukraine for 2003 - 2011 (for the beginning of the year, billions of US dollars) is given. It is determined that Ukraine inefficient uses the potential of debt. The main part of the raised through loans means are spent on current expenditures of budget. To finance development projects are only used funds from international financial institutions and foreign banks. It is determined that the external debt of some of the leading countries of the world is much higher than GDP of these countries. At the same time, they still act and leading lenders in the world. It is noted that although the level of public external debt of Ukraine is significant, but its volume is below the threshold level, ie, below 60% of GDP.

Капанова Л.Г. Состояние внешней задолженности Украины и пути её решения.

В статье исследовано состояние государственного долга в Украине, выявлены современные тенденции его формирования. Определено, что государственный долг - сумма задолженности государства перед своими кредиторами, основную часть которого составляет почти всегда внешний долг. Приведены динамика отношения государственного и гарантированного долга к ВВП и уровень его критического значения. Приведен список стран по уровню государственного долга к ВВП каждой отдельно взятой страны. Приведена динамика валового внешнего долга Украины 2003 - 2011 гг. Рассчитано динамику прироста внешнего долга Украины за 2003 - 2011 (на начало года, млрд. дол. США). Определено, что Украина неэффективно использует потенциал

долговых обязательств. Основная часть привлеченных с помощью займов средств расходуется на финансирование текущих расходов бюджета. Для финансирования проектов развития используются только средства от международных финансовых организаций и иностранных банков. Определено, что внешний долг некоторых ведущих стран мира значительно превышает ВВП этих стран. При этом, они еще выступают и ведущими кредиторами в мире. Отмечено, что хотя уровень государственного внешнего долга Украины является значительным, но его объем ниже предельного уровня, то есть ниже 60 % от ВВП.

Постановка проблеми. Значний дефіцит державного бюджету породжує необхідність у залученні додаткових фінансових ресурсів. Основним джерелом залучених додаткових ресурсів виступають кредити світових фінансових організацій та закордонні приватні особи. Державний борг є важливим макроекономічним важелем регулювання економіки держави, він показує наскільки є стабільним фінансовий, економічний і політичний стан держави. Платоспроможність держави в значній мірі залежить від структури зовнішнього боргу, відсоткових ставок та термінів його повернення. За роки незалежності Україна накопичила значний обсяг зовнішнього державного боргу, основними факторами які впливають на цей процес є значна валюти, через те що ми є як експортозалежними, так і імпортозалежними. Всі валютні надходження йдуть на покриття валютних витрат на оплату імпорту. А таким чином ми постійно скорочуємо валютні резерви і зниженню стійкості гривні. Процес отримання позик з одного боку дозволяє країні швидко вирішити гострі проблеми та фінансувати перспективні національні проекти, з іншого – неефективне використання запозичень суттєво збільшує навантаження на державний бюджет майбутніх років.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Теоретичним і практичним питанням державного боргу присвячені роботи вітчизняних економістів, а саме: О.Д. Василика, О.І. Барановського, В.М. Геєця, В.А. Андрущенко, С.А. Буковинського, А.С. Гальчинського, А.І. Даниленка, М.Я. Демяненка, О.Д. Заруби, Б.С. Кваснюка, Н.І. Костіної, В.І. Кравченка, І.І. Лукінова, І.О. Пуніної, А.М. Мороза, С.С. Осадця, К.В. Павлюк, А.М. Поддєрьогіна, В.М. Федосова, С.І. Юрія, та інших.

Метою статті є визначення стану зовнішнього державного боргу України та можливих шляхів її вирішення.

Викладення основного матеріалу дослідження. Державний борг – сума заборгованості держави перед своїми кредиторами. Розрізняють внутрішній і зовнішній поточний капітальний борг.

Основною метою при отриманні зовнішніх запозичень є покриття бюджетного дефіциту, який утворився в наслідок нестачі власних фінансових ресурсів на погашення різних витратних частин бюджету, поповнення необхідних резервних активів, а також рефінансування раніше здійснених державних запозичень.

Нормативно – правовою базою у сфері регулювання державного боргу є ряд законодавчих актів: Бюджетний Кодекс України; Закон України «Про Державний бюджет України на 2013 рік», Постанова Кабінету Міністрів України від 29 квітня 2013 р. №320 "Про затвердження Середньострокової стратегії управління державним боргом на 2013 - 2015 роки", Наказ Міністерства фінансів України від 21.02.2013 № 277 "Про затвердження Програми управління державним боргом на 2013 рік", Постанова КМ України № 607 від 10.05.2012 "Про затвердження Середньострокової стратегії управління державним боргом на 2012-2014 роки».

У відповідності до ст. 2, пункт 20, Бюджетного кодексу України, державний борг - загальна сума боргових зобов'язань держави з повернення отриманих та непогашених кредитів (позик) станом на звітну дату, що виникають внаслідок державного запозичення;

Граничні обсяги державного (місцевого) боргу та державних (місцевих) гарантій прописані у статті 18. Бюджетного Кодексу України, у якій зазначено, що Граничний

обсяг державного (місцевого) боргу, граничний обсяг надання державних (місцевих) гарантій визначаються на кожний бюджетний період законом про Державний бюджет України (рішенням про місцевий бюджет). Загальний обсяг державного боргу у та гарантованого державою боргу на кінець бюджетного періоду не може перевищувати 60 відсотків річного номінального обсягу валового внутрішнього продукту України.

На рис. 1 наведено сучасний стан державного боргу України та значення критичного рівня державного боргу.

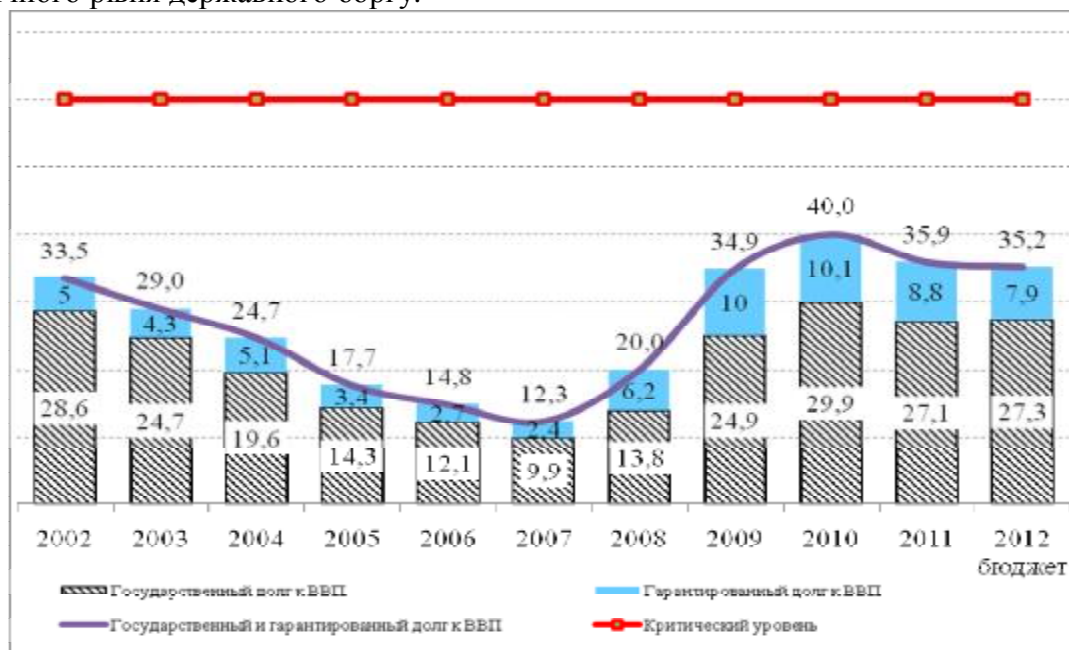

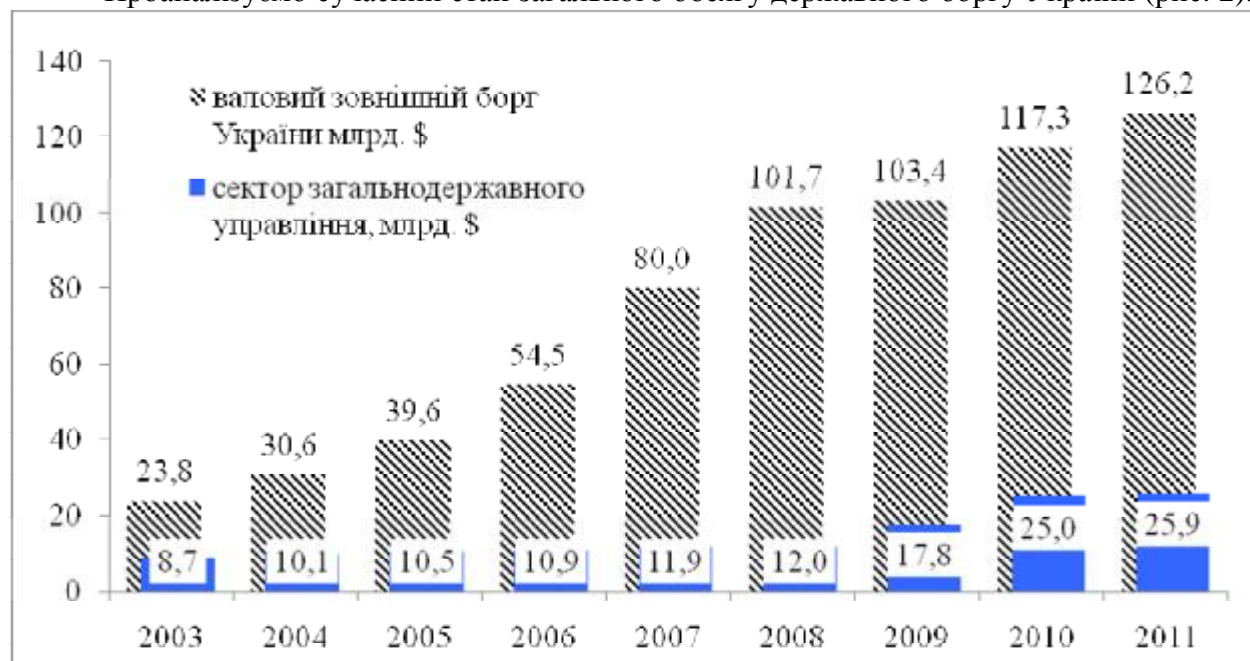
Рис. 1. Відношення державного та гарантованого боргу до ВВП та рівень критичного значення.

Як видно з рис.1 рівень державного боргу знаходиться за межею критичності, але складає майже 40 % ВВП, що не є критичним рівнем. Всі економічно розвинуті країни мають державний борг. За даними Євростату, Міжнародного валютного фонду та світової книги фактів, яку складає ЦРУ, США, найбільшу заборгованість мають такі високо розвинуті країни як, Японія і США. Рівень боргу Японії майже в два рази перевищує рівень її ВВП, при цьому країна не є банкрутом, а успішно розвивається і є одним із провідних світових кредиторів. Така ж картина спостерігається і з США. Україна за рівнем державного боргу знаходиться між Швейцарією і Швецією. Тобто країна може мати значні боргові зобов'язання і при цьому мати значний кредитний рейтинг і мати можливість виплачувати платежі по цим зобов'язанням (табл. 1).

Таблиця 1 – Список країн за рівнем державного боргу до ВВП кожної окремо взятої країни.

Країна	% від ВВП (ЦРУ і Євростат)	% від ВВП (МВФ)
Японія	197,5	220,00
США	102	94,36
Велика Британія	79,9	75,50
Швейцарія	38,7	54,52
Україна	40,1	40,06
Швеція	39,7	39,70
Росія	9,0	11,75

Проаналізуємо сучасний стан загального обсягу державного боргу України (рис. 2).

* Побудовано за даними Мінфіну України

Рис. 2. Валовий зовнішній борг України 2003 – 2011 рр.

На рис. 2 наведено динаміку зовнішнього боргу України за 2003 – 2011 рр. За даними, що наведено на рис. 1, можна визначити, що зовнішній державний борг України збільшився 5,3 рази, тобто на 102,4 млрд. дол.. США. Можна визначити, що у середньому борг щорічно збільшувався приблизно на 11, 4 млрд. дол.. США.

Яким же чином розподіляється зовнішній державний борг і яке реальне щорічне зростання зовнішнього державного боргу?

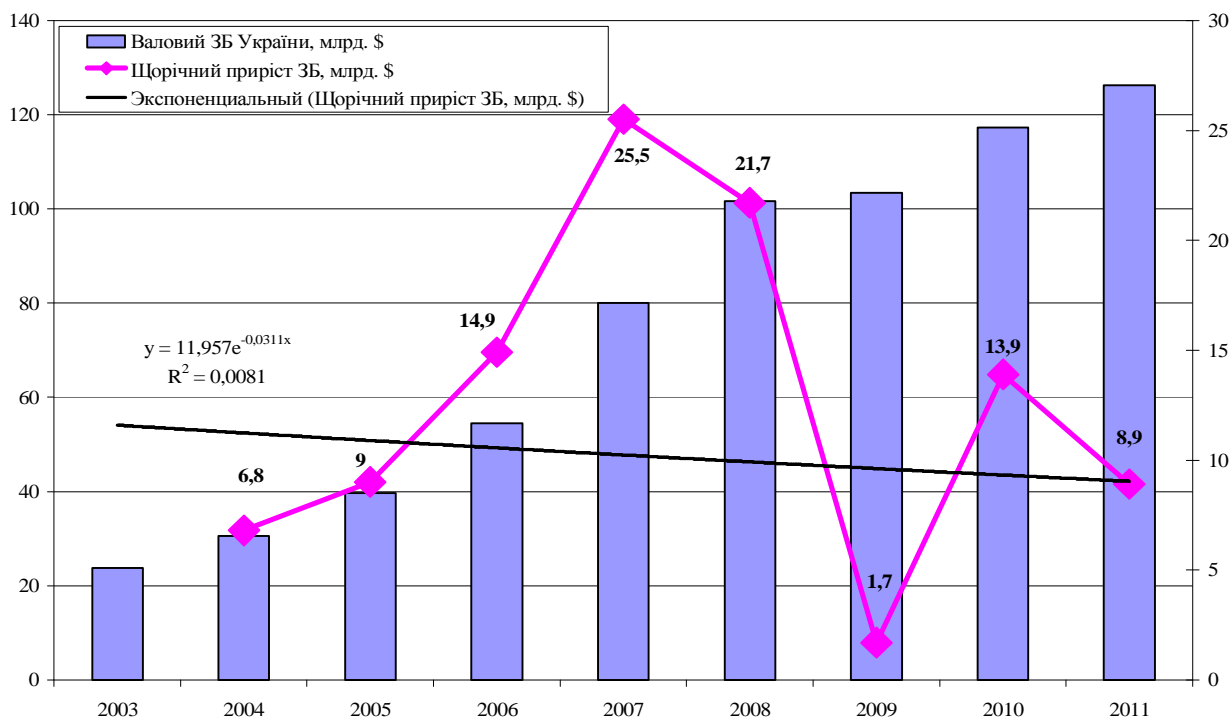

Рис. 3. Динаміка приросту ЗБ України за 2003 – 2011 (на початок року, млрд. дол. США)

Як видно з отриманих розрахунків (рис.3) щорічний приріст державного боргу був самим значним у 2007 році і склав 25,5 млрд. дол. США, а самий низький, за досліджує мий період був у 2009 році і склав 1,7 млрд. дол. США.

За даними Мінфіну України, станом на 31 січня 2013 року державний та гарантований державою борг України становив 527.451.800,11 тис. грн. або 65.989.215,59 тис. дол. США, в тому числі: державний та гарантований державою зовнішній борг – 309.852.828,82 тис. грн. (58,75% від загальної суми державного та гарантованого державою боргу) або 38.765.523,44 тис. дол. США; державний та гарантований державою внутрішній борг – 217.598.971,29 тис. грн. (41,25%) або 27.223.692,15 тис. дол. США.

Державний борг України становив 410.964.780,57 тис. грн. (77,92% від загальної суми державного та гарантованого державою боргу) або 51.415.586,23 тис. дол. США. Державний зовнішній борг становив 209.575.366,60 тис. грн. (39,73% від загальної суми державного та гарантованого державою боргу) або 26.219.863,21 тис. дол. США. Державний внутрішній борг становив 201.389.413,97 тис. грн. (38,18% від загальної суми державного та гарантованого державою боргу) або 25.195.723,02 тис. дол. США.

Гарантований державою борг України становив 116.487.019,54 тис. грн. (22,08%) або 14.573.629,36 тис. дол. США, в тому числі: гарантований зовнішній борг – 100.277.462,22 тис. грн. (19,01%) або 12.545.660,23 тис. дол. США; гарантований внутрішній борг – 16.209.557,32 тис. грн. (3,07%) або 2.024.969,13 тис. дол. США.

Висновки. Таким чином, можна визначити, що державний борг – сума заборгованості держави перед своїми кредиторами, основну частину якого складає майже завжди зовнішній борг. Україна не ефективно використовується потенціал боргових фінансів. Основна частина залучених за допомогою позик коштів витрачається на фінансування поточних видатків бюджету. Для фінансування проектів розвитку використовуються лише кошти від міжнародних фінансових організацій та іноземних банків. Визначено, що зовнішній борг деяких провідних країн світу значно перевищує ВВП цих країн. При цьому, вони ще виступають і провідними кредиторами у світі. Зазначено, що хоча рівень державного зовнішнього боргу України є значним, але його обсяг є нижчим за граничний рівень, тобто нижче 60 % від ВВП.

Список використаних джерел:

1. Бюджетний кодекс України [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>
2. Міністерство фінансів. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.minfin.gov.ua/>

Ключові слова: дефіцит, боргові зобов'язання, державний борг, зовнішній державний борг, внутрішній державний борг.

Ключевые слова: дефицит, долговые обязательства, государственный долг, внешний государственный долг, внутренний государственный долг.

Keywords: deficit, debt, public debt, external debt, domestic public debt.